№ 57 ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏԻ 20

1904

ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏԻ 20 № 57

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տ է լ է ֆ օ ն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տ է լ է ֆ օ ն № 253.

Էմմա Պօղոսեան, Վրթանէս, Համայեակ, Վարդուհի, Աղնիւ Ստեփանեան Յակոբեանները և Սրբուհի Ստեփանեան Ղօնղադաղեանը ցաւօք սրտի յայտնում են՝ առաջինը անմոռանալի ամուսնու, իսկ միւսները իրանց սիրելի հօր՝

ՍՏԵՓԱՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

մահը, և խնդրում են բարեկամներին ու ծանօթներին շնորհ բերել յուղարկաւորութեանը, կիրակի, ամսիս 21-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին իր բնակարանից՝ Սօլօլակ, Ֆրէյլինսկայա փողոց, № 15, դէպի Ջիգրաշէնի Աւետեաց ս. Աստուածածնի եկեղեցին, և այնտեղից Խօջիվանքի գերեզմանատունը: Ամբիծը լինելու է շաբաթ, երեկոյեան ժամը 7-ին: 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պատրաստութիւնները շարունակվում են.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Միջոցներ, բայց ինչ միջոցներ. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Կ. Պօլսի լրագիրներից. Մի առաջարկութիւն.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Լեհաստանի հայերը:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ ԵՆ

Պաշտօնական հաղորդագրութիւնը տեղեկացրեց այն ընդհարման մասին, որ ունեցել էին միմեանց հետ ռուսական և կորէական առաջապահ զօրքերը մայիսի 15-ին Կորէայի հիւսիսարեւմտեան մասում Եալու գետի և Անջիւ քաղաքի մէջ գտնվող Չօնջու քաղաքի շրջակայքում:

Մեր ընթերցողները տեղեկութիւն ունեն այդ անցքի աշխարհագրական դիրքի մասին: Այժմ օգտվելով այն տեղեկութիւններից, որ քաղել է «Новое Время» լրագիրը արտասահմանեան թերթերից, [illegible]

թեան վրա բանում են մի քանի հազար կորէական մշակներ, «կուլիներ», եապօնական զինուորական ինժեներների ղեկավարութեամբ: Ամրութիւնները շուտով պատրաստ կը լինեն: Եւ այն ժամանակ միայն եապօնացիները առաջ կընթանան: Այդ ամրութիւնները համարվում են անառիկ, քանի որ եապօնական նաւատորմը իշխում է ծովի վրա:

Այն զօրքերը, որոնք ափ կիջնեն արեւմուտքից Չէմուլպօի նաւահանգստում և արևելքից Գենզանի նաւահանգստում, առաջ կը գնան մէկը միւսից անկախ և երբ միմեանց կը հանդիպեն Իօնգպիօնի մօտ, այն ժամանակ նրանք զօրաշղթայով կը պատեն հարաւային Կորէան, որ կը դառնայ հաստատուն մի յենարան նրանց համար: Դրանից յետոյ նրանք կը մղվեն դէպի Եալու գետը, որտեղ և կը հանդիպեն ռուսներին:

Աւստրական զօրծակալութիւնը արտասահմանեան թերթերից վերցնելով ասում է, թէ Եալու գետի աջ ափին ռուսները ամրացնում են Անդունը, իսկ գլխաւոր ուժերը կենտրօնացվում են դէպի Լաօեան և Մուկդէն քաղաքների մօտերքը:

Մանջուրիան դեռ ազատ է թշնամու զօրքից: Օդը սկսել է տաքանալ. ձիւնը հալվում է: Զինական ազգաբնակութիւնը առաջվայ պէս հանգիստ աշխատում է: Ռուսաց փողի կուրսը բարձրանում է:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՋՈՑՆԵՐ, ԲԱՅՑ ԻՆՉ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

—

Սովը սոսկալի խարազան է մի երկրի համար: Յաճախ նա աւելի զոհեր է տանում, քան շատ պատերազմներ: Նա գարհուրելի է, երբ մեծ տարածութեան վրա է սփռվում: Համեմատաբար հեշտ է նրա հետ մրցել, երբ մի ընդարձակ երկրի փոքր մասն է «վարակվում» այդ հիւանդութիւնով:

Բայց խմաստուն մարդիկ չեն սպասում, որ աստուածային խարազանը, թշուառութիւնը գայ, դուռը բաղխէ, յետոյ միայն մտածեն նրա մասին: Նրանք վտանգը նախատեսում են և նախօրօք միջոցներ խորհում:

—

Մի քանի նահանգներում հունձի պակասութիւն է սպասվում. արտերը լաւ արդիւնք չեն տալու:

Պէտք է այժմեանից միջոցներ որոնել, ցաւին դարման անելու մասին խորհել:

Եւ «Земледѣльческая газета»-ն, իբր մասնագիտական թերթ, իբր երկրագործի մուժիկի մասին մտածող՝ առաջարկում է իր միջոցները:

«Կարտոֆելի այն խիւսը (փափէն), որից արդէն օսլան հանված է և որը կարտոֆելից օսլայ պատրաստելու գործում կազմում է դուրս գցվելու աւելորդ բան»:

Ահա այդ «դուրս գցվելու» բանից՝ մասնագէտն առաջարկում է հաց պատրաստել վատ բերք սպասվող նահանգների գիւղացիների համար:

«Хозяинъ» մասնագիտական թերթը նկատում է, որ այդ զուտ բուսական ցելիւլօզից կազմված նիւթն այնքան անդարսր է, որքան և թուղթը, բամբակը և այլն: Բայց թուղթն ու բամբակը թանգ են, իսկ կարտոֆելի այդ աւելորդ մասերը

«օսլայի գործարաններում ստացվում են այնպիսի առատ չափերով, որ նրանց գործարանից հեռացնելու միջոցներ մտածելը մեծ հոգս է պատճառում գործարանների վարչութիւններին: Այդ պատճառով յիշված խիւսը միշտ էժան կը լինի»...

«Зем. Г.»-ն աւելացնում է, որ դրանից պատրաստված հացը «ամեն կողմով գերազանց հաց է դուրս գալիս»: Ապացոյց՝—երբ այդ հիանալի հացից մի կտոր գցեցին շան առաջ՝ նա կերաւ: Այդ ժամանակ մի գիւղացի կանգնած է լինում փորձը կատարված տեղում: Նա տեսել է, որ շունը ուտում է հացը, չէ արհամարհում.—գիւղացին ասել է.

«Ոչինչ, այդպիսի հացը դեռ կարելի է ուտել. տես, ինչպէս շունը լափում է. իսկ սովի տարին մենք ստիպված էինք ուտել այնպիսի հաց, որ շներն էլ չէին ուտում»:

Շունն էլ է ուտում:—Ուրեմն՝ էլ ինչ կասկած, որ հացը լաւ է:

Նոյն լրագրի կարծիքով վատ չէ և այն հացը, որ թխվում է

«լաւ ծեծած, մանրացրած դարմանից, ի հարկէ հաճարի ալիւրի բաւական խոշոր խառնուրդով»:

Այդ միջոցով ստացվում է մի հաց, որ թէև արտաքուստ զզվելի է, բայց շներն ուտում են:

Եթէ նրանք ուտում են՝ ի հարկէ—գիւղացին էլ կուտէ:

«Новости» լրագիրն առաջ է բերում մասնագիտական թերթի դատողութիւնների այս մարգարիտները և ապա աւելացնում իր կողմից.

«Եւ այս ամենը ասում են մարդիկ լրջօրէն, մասնագիտական թերթում»:

Այո, կաւելացնենք մենք—հեշտ է առաջարկել, թուղթ, բուսական ցելիւլօզ ուտելը: Հեշտ է մանաւանդ, երբ ուտողը մենք չենք լինելու և կարող ենք այդ օրը ճաշին ուտել ոչ միայն խակական հաց, այլ և մսեղէն:

Խաժակ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Կովկասի կառավարչապետի մօտ, ներկայ մարտի 17-ին, կառավարչապետի օգնականի, գեներալ-ադիւտանտ Ամիլախվարի, Երևանեան գիծը շինող ինժեներ Վուրցէլի և տեղական զինուորական և քաղաքացիական բարձր աստիճանաւորների մասնակցութեամբ ժողով եղաւ, ուր ինժեներ Վուրցէլը զեկուցեց կովկասեան գլխաւոր լեռնաշղթայի վրայով երկաթուղի անցկացնելու մասին:

—

Ստացանք պ. Ելադեանից չքաւորների օգտին երեք (3) րուբլի:

—

Ասում են, որ Շուշում այս տարի մուհարբէմի հանդէսը քաղաքի շիա թուրքերի մէջ նախկին տարիներին հանդիսաւորութեան ստուերն անգամ չէր կրում: Կրօնական այդ մեծ հանդէսի և ինքնատանջումների թուլանալուն բաւական նպաստել է Շուշի եղած մօլլա Շէյխ-Հուսէյինը, որ բաւական զօրեղ քարոզներ է խօսել ինքն իրան տանջելու դէմ: Եթէ Մահմէդի թոռ Հուսէյինն սպանվել է խիստ տանջանքներով, դա դեռ չէ նշանակում, որ այժմեան մահմեդականներն էլ պէտք է իրանց տանջեն:

—

Փ ա ձ ա կ ի ց հաղորդում են մեզ, որ ներկայ տարվայ մայիսի 21-ին տեղական նահան-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԵՐԸ

II

Լեհաստանի հայ գաղթականութիւնը մի ժամանակ [illegible]

դրութիւնը, մանաւանդ որ այդ տարրը ապրել էր Թաթարիայում, իւրացրել էր անասնապահ թաթարների սովորութիւնները:

Բայց զինուորական գաղթականութիւնները այդ դրութեան մէջ միշտ չեն մնում: Մի կուլտուրական երկրի կենցաղը պիտի ազդէր այդ մարդկանց բարքերի վրա, հետզհետէ հեռացնելով նրանց անասնապահ նօմադների նահապետական կենցաղից, հետզհետէ թուլացնելով նրանց խիստ բարքը և քաղաքակիրթ կեանքին ընտելացնելով: Եկան Անիի գաղթականները, որոնք իբրև առևտրական մարդիկ, հաստատվեցին քաղաքներում և իրանց ձեռքն առան տեղական շահաւէտ պարապմունքները: Կոյս Մարիամի անասնապահ ասպետները հետզհետէ մտեցան քաղաքներին, կորցրին իրանց պատերազմական եռանդը և ընկան նոյն առևտրական աշխարհի մէջ: Գիւղերը անյայտացան:

Ուր որ գնում էին հայերը, այնտեղ եկեղեցիներ էին հիմնում: Կամենեցում նրանք շինեցին վեց եկեղեցի, որոնցից այժմ մնացել են երկու հատ. մէկը կաթօլիկական եկեղեցի է դարձրած և կոչվում է Նիկօլայի եկեղեցի, միւսը, Աւետեաց եկեղեցին, դարձրած է օրթօդօքս եկեղեցի: Խմբվելով իրանց եկեղեցիների շուրջը, հայերը աշխատում էին առանձնանալ միւս ազգերից և ձեռք բերին իրանց սեփական ինքնավարութիւնը: Այդ ինքնավարական կազմակերպութիւնը ստեղծվեց այն

արտօնութիւններից, որ տալիս էին լեհական թագաւորները հայերին: Առաջին արտօնութիւնը տուեց Լիտվայի իշխան Իւրի Կօրիատովիչ 1374 թւի նոյեմբերի 7-ին, իսկ նրանից յետոյ լեհ թագաւորները լայնացնում էին արտօնութիւնների շրջանակը:

XV դարի վերջում Կամենեցի հայերը ունէին իրանց վօյտը, 6 աւագներ, 40 մարդկանցից կազմված խորհուրդ. հայկական ինքնավարութիւնը կարմիր զմուռ գործածելու իրաւունքն էլ էր ստացել, մի իրաւունք, որ միայն թագաւորներին էր պատկանում և այն հիմնարկութիւններին, որոնց թագաւորը լիազօրութիւն էր տալիս:—Այդ ինքնավարական մարմինը դատաստանական մի հիմնարկութիւն էր, որ ղեկավարվում էր ոչ թէ լեհական, այլ հայոց հին օրէնքներով. նա էր կարգադրում և հայ համայնքի բոլոր եկեղեցական գործերը: Հետաքրքրական է մի գանգատ, որ 1719 թւականին գրել է Կամենեցի քաղաքապետ (բուրմիստր) Նիկօլայ Պաւլիչ հայերի մասին:

Հայերը, ասում է նա, եկւորներ լինելով, տեղացիների վրա գլուխ են բարձրացրել. արհամարհում են լեհական իշխանութիւնների հեղինակութիւնը, ուզում են իրանք կառավարել ամեն ինչ, կազմում են ինչ-որ ծածուկ ժողովներ, որոնք կարող են սպառնալ ոչ միայն Կամենեցին, այլ և լեհական թագին. չիմանալով ոչ միայն գրել ու կարդալ, այլ և խօսել իսկ

լեհերէն, բոլորովին ծանօթ չը լինելով «իրաւունքի» հետ, իրանց հպարտութեամբ և գոռոզութեամբ յոյս դնելով իրանց փողի և հարստութեան վրա, ճնշում են քաղաքացիներին, աշխատում են, ուր որ կարելի է, վնասել լեհերին. բռնելով լեհական քաղաքային տանտիրութիւնները, հաստատում են, թէ դրանք իրանց սեփականութիւնն են և չեն ուզում ոչինչ վարձ տալ. իրանց արհեստաւորներին բաժանել են լեհական համքարութիւններից ու մտածում են հիմնել իրանց ընկերութիւնները. թոյլտուութիւն ունենալով ծախել միայն երկու տեսակ խմիչք, նրանք բաց են անում գինետներ և այնտեղ վաճառում են զանազան խմիչքներ. մեղր, գարեջուր, գինի և արաղ. թոյլտուութիւն ունենալով ծախել միայն պարսկական և թիւրքական ապրանքներ, նրանք պահում են երկաթի մեծ պահեստներ:

Մենք կը բերենք այստեղ և XVII դարի մի գրողի վկայութիւնը: «Հայերը, ասում է նա, իրանց հեռու են պահում ինչպէս լեհերից, նոյնպէս և ուրիշ ազգութիւններից ու կրօններից,—համարեա նոյն չափով, ինչպէս և հրէաները, բայց միայն այն զանազանութեամբ, որ հրէաները աղքատների կերպարանք ունեն և միշտ պատրաստակամ են, իսկ հայերը, ընդհակառակն, արիստօկրատների տեսք ունեն: Ուրիշ մարդկանցից հայերին հեշտ է զանազանել նրանց թուխ դէմքով և ստահակութիւն արտայայտող աչքերով, ինչպէս որ ջհուդներին

գական դատարանում նշանակված է ոստիկան Սերգի Ակօպօվի սպանութեան գործի քննութիւնը,

—

Այս տարի Պետերբուրգի զինուորական բժշկական ակադեմիայի 5-դ կուրսի 154 աւարտող ուսանողներից 142-ը ենթարկվելու են արագացրած քննութեան և նշանակվելու են գործող բանակի մէջ բժիշկ: Մնացած 12-ից 4 հոգի արդէն կամաւոր են գնացել նոյն բանակը:

—

Ռոստովի և Վլադիկավկազի թերթերը մեծ գովասանքով են խօսում երգիչ Ամիրջանի տուած կօնցերտի մասին: Ամիրջան երգել է «Պայացներ», «Եւգենիյ Օնէգին», «Իշխան Իգօր», «Կարմէն» և ուրիշ օպերաներից կտորներ, և ստացել է պսակներ: Ռոստովում երգել է նաև հայերէն երգեր:

—

Ալեքսանդրօպօլը ֆինանսական առաջդիմութիւն է ցոյց տալիս: Երկու տարի առաջ բացվեց այնտեղ քաղաքային բանկ շատ չնչին դրամագլխով, այժմ էլ ուզում են բանալ փոխադարձ վարկի ընկերութիւն: Այդ առիթով ներկայ մարտի 14-ին քաղաքային կլուբում մասնաւոր խորհրդակցութիւն է տեղի ունեցել, որի ժամանակ մօտ 100 հոգի համաձայնութիւն են յայտնել: Այդ մարդիկ իրանց միջից ընտրել են մի յանձնաժողով և նրան են յանձնել ապագայ ընկերութեան ծրագիր և կանոններ մշակելու գործը:

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը մշակել է հետևեալ կանոնները միջնակարգ դպրոցները մտնելու քննութիւն տուողների համար: Քննութիւնները տեղի են ունենալու գարնանը և աշնանը: Այն անձերը, որոնք անբաւարար թուանշաններ են ստանում գարնան քննութիւնների ժամանակ, կարող են քննութիւն տալ նոյն դպրոցում աշնանը, զբաղմունքներն սկսվելուց առաջ և կենթարկվեն քննութեան բոլոր առարկաներից, բացի նրանից, որոնց համար գարնանը ստացվել է 4-ից ոչ պակաս թիւ: Ընդունելութեան ժամանակ նախապատւութիւն տրվում է այն աշակերտներին, որոնք առաջին քննութեան ժամանակ իսկ աջողել են: Աշնանը ևս աջող քննութիւն չը տուողները կարող են քննութիւն տալ երրորդ անգամ, բայց ոչ առաջ հետևեալ յունվար ամսից: Այն ժամանակ նրանցից կը պահանջվի քննութիւն և կէս տարում անցած դասընթացից: Այդ կանոնները տարածվում են լուսաւորութեան մինիստրութեան հսկողութեան տակ եղած բոլոր ուսումնարանների վրա:

—

ԿԱՂԶՈՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Մշակի» № 46-ում տեղիցս հաղորդված էր, որ իբր քաղաքային դպրոցի տեսուչը ցանկանում է այգեգործական բաժին բաց անել մի և նոյն դպրոցում: Հաղորդված լուրը ճիշդ չէ: Պ. տեսուչը ցանկանում է ոչ թէ այգեգործական բաժին բաց անելու, այլ արհեստանոց, որտեղ պիտի սովորեն աշակերտները, թէ հիւսնութիւն և թէ երկաթագործութիւն»:

—

ՇԻՐԱԿԻՑ (Կարսի շրջան) մեզ գրում են. «Երէկ, ամսիս 16-ին, երեկոյեան ժամը մօտ 4-ին երեք անյայտ անձինք ատրճանակի 6—7 հարուածով սպանում են Փարկեթ գիւղի բնակիչ (Շիրակ) Կիրակոս Պետրոսեանցին, երբ վերջինս իր տան առաջ ոչխարներին էր կերակրում: Սպանողները խոյս անհետանում են: Մօտ 3—4 ամիս առաջ հանգուցեալի թշնամիները դարձեալ մի անաջող փորձ կատարել էին նրան սպանելու, սակայն շնորհիւ վրա հասնող գիւղացիների, այդ նրանց չէր աջողվել. տեղական ոստիկանութիւնը եռանդուն միջոցներ է ձեռք առել սպանողներին գտնելու:»

—

ՍՈՒԴԱՂԻՑ մեզ գրում են. «Սև ծովի ափերի գեղեցիկ վայրերից մինը ևս համարվում է Սուդաղը իր բարձրագիր սարերով, կանաչազարդ բլուրներով, մեղմ և քաղցրաշունչ օդով: Վերջին տարիներս Սուդաղը գրաւել է հիւսիսի մեծ քաղաքների հիւանդների ուշադրութիւնը, որոնք ամառները բաւական մեծ թւով, գալիս են այստեղ, ծովում լողանալու և իրանց քայքայված առողջութիւնը վերականգնելու համար: Բացի դրանից Սուդաղը, Ղրիմի թերակղզու մէջ, գինու արդիւնաբերութեաս կողմից, առաջին տեղն է բռնում: Բայց ահա երկու տարի է կարծես բնութիւնը երես է դարձրել Սուդաղից և բաղդը ուրախ չէ ժպտում նրան: Այս վերջին տարիների երաշտը յուսահատեցրեց այգետէրերին: Օրինակ 2000 վեդրօ գինի արտադրող այգուց ստացվեց 1902 թւին 500 վեդրօ իսկ անցեալ տարի միայն 300 վեդրօ: Զորութեան պատճառով այստեղի ջրհօրներից շատերը ցամաքել են և բնակիչները ջրի նեղութիւն են զգում, մանաւանդ Այսսավայի մասը: Այս տարի ձմեռը այստեղ նորից, անցեալ տարիների նման, չորային անցաւ, միայն փետրվարի վերջերին մի երկու անգամ անձրև եկաւ: Եթէ եղանակները այսպէս չորային գնան, ցաւելով պէտք է ասել, որ Սուդաղի խաղողի այգիների կէսը չորութեան պիտի մատնվի: Թէև գինու գները բարձր են, բայց առնող չը կայ: Անցեալ տարվայ գինին վաճառում են վեդրօն 3 ր., 3 ր. 50 կօպ.:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Անգլիայի դերը ռուս-ճապօնական պատերազմի մէջ: Ընդհանուր կարծիք է, որ Անգլիան եղաւ Ճապօնիայի դրդողը՝ պատերազմ անել Ռուսաստանի հետ: Այդ կարծիքը հիմնված է այն ենթադրութեան վրա, թէ Անգլիային ձեռնտու է այդ պատերազմը, նախ՝ Ռուսաստանին թուլացնելու համար, երկրորդ՝ Ռուսաստանին զբաղեցնելու, որպէս զի ինքն կարողանայ ազատօրէն գործել Մօտաւոր Արևելքում և Պարսկաստանում: Բացի դրանից, Անգլիային ձեռնտու է նաև Ճապօնիային թուլացնելը, որովհետև այդ երկիրը, իբրև զօրեղ ծովային պետութիւն, որ կարող է վտանգաւոր մրցակից դառնալ, անհանգստութիւն է պատճառում նրան:

Սակայն այժմ շատ մեծ զարմանք է պատճառում ամենքին Անգլիայի բռնած խաղաղասիրական դիրքը և մանաւանդ անգլիական կառավարութեան ջանքերը՝ բարեկամական կապեր հաստատել Ռուսաստանի հետ և ամեն կերպ բարեացակամութիւն ցոյց տալ նրան: Անկեղծ է այդ բարեկամութիւնը, թէ կեղծ, այդ հարցը շատերին է հետաքրքրում և «Новости» լրագիրը փորձ է անում լուսաբանել նրան:

Որքան էլ Անգլիայի պետական մարդիկ, ասում է նա, ամեն կերպ աշխատում են, որքան էլ նրա մամուլի մի մասը ջանքեր է գործ դնում համոզելու մեզ իրանց բարեկամութեան մասին, բայց ռուսների մէջ կազմվել և ամրապնդվել է այն համոզմունքը, թէ գլխաւոր մեղաւորը մեր պատերազմի, Ճապօնիայի հետ՝ Անգլիան է: Նա ինքն ցանկացաւ այս պատերազմը, նա դրդեց Ճապօնիային, միշտ ներշնչեց նրան այն միտքը, թէ հնարաւոր է, որ Ռուսաստանը կատարեալ պարտութիւն կրէ: Անգլիայի նպատակը պարզ է—զբաղեցնել Ռուսաստանը Հեռաւոր Արևելքում, որպէս զի ինքն ստանայ գործողութեան կատարեալ ազատութիւն Մօտաւոր Արևելքում: Իր եսասիրութեան մէջ նա չէ խնայում նոյն իսկ իր դաշնակցին և դիտմամբ մատնում է նրան կորստի:

Դեռ ընդհարման հնարաւորութեան լուրերը ծագելուց շատ առաջ, շատ եռանդուն կերպով արշաւանք էր սկսվել. լրագիրների և հանդէսների մէջ մի ամբողջ շարք յօդուածներով անգլիացիները բացատրում էին երկու ապագայ հակառակորդների ծրագիրները, բորբոքում էին ճապօնացիների կրքերը. այն, ինչ որ յօդուածները չէին կարողանում անել, կատարում էին անգլիական էմիսարները, որոնք գործում էին ոչ միայն ճապօնական բարձր վարչութեան նեղ շրջանում, այլ և ժողովրդական մասսայի մէջ: Այդ նպատակով անգլիացիները ոչ մի ծախք չէին խնայում և ամեն տեսակ միջոցների էին դիմում:

Նորերս հրատարակվեց Համիլտոնի գիրքը «Կորէա» վերնագրով, որ նուիրված է այդ երկրի բազմակողմանի ուսումնասիրութեան, պատմական, ազգագրական, տնտեսական և քաղաքական տեսակէտներից: Գիրքը լոյս է տեսել դեռ դեկտեմբերի 25-ին, այսինքն մի ու կէս ամիս ճապօնական անակընկալ յարձակումից առաջ Պորտ-Արտուրի վրա: Այդ գրքի մէջ մանրամասն խօսվում է Ռուսաստանի դրութեան մասին Մանջուրիայում և առաջ է բերված Ռուսաստանի, Ճապօնիայի և Կորէայի ծովային և ցամաքային ուժերի գնահատութիւնը: «Բոլորովին բնական է մտածել, ասում է հեղինակը, որ գործերի այժմեան վիճակը անխուսափելի կերպով կը տանի դէպի պատերազմ, որի ժամանակ բոլոր առաւելութիւնները Ճապօնիայի կողմը կը լինեն: Ահագին տարածութիւնը, որ բաժանում է եւրօպական Ռուսաստանը պատերազմի ապագայ բեմից, սիբիրեան երկաթուղու կատարեալ անպատրաստութիւնը, չինացիների թշնամական տրամադրութիւնը, ռուսական նաւատորմի երկու հիմնակէտերը—Վլադիվօստօկի և Պորտ-Արտուրի հեռաւորութիւնը միմեանցից,—այդ ամենը պէտք է տայ ճապօնացիներին մեծ գերակշռութիւն և ծովի, և ցամաքի վրա: Ի հարկէ, աւելի լաւ կը լինէր, եթէ Պորտ-Արտուրում ռուսական նաւատորմ և թնդանօթներ չը լինէին. խլելով այդ բերդը Չինաստանից, ռուսները մի քանի տարվայ մէջ կարողացան դարձնել նրան անառիկ և ծովի և ցամաքի կողմից»:

Ցայտնելով, որ ցամաքի վրա պատերազմելուց առաջ տեղի կունենայ ծովային ճակատամարտ, հեղինակը ասում է, որ յաղթող կը հանդիսանայ Ճապօնիան. կործանելով (?) ռուսական հզօրութիւնը, ճապօնացիները կը խուժեն Մանջուրիա: Անցնելով ապա երկու պետութիւնների ռազմական ծովային զօրութիւնների գնահատութեան, Համիլտոն խոստովանում է, որ այդ զօրութիւնները շատ նշանաւոր են և հաւասար միմեանց, բայց, ասում է նա, նաւատորմերի այդպիսի համեմատական հաւասարութեան հանդէպ, պէտք է ասել, որ Ճապօնիան ուրիշ առաւելութիւններ ունի զօրքի փոխադրութեան, պաշար գտնելու և այլ կողմերից, մանաւանդ այն կողմից, որ չինացիները իբր թէ ատում են ռուսներին, իսկ պաշտում ճապօնացիներին, ուստի ցամաքի վրա ևս ճապօնացիները աջողութիւն կունենան, թէև ռուս զինւորի դիմացկանութիւնը և քաջութիւնը հեղինակը չէ ուրանում:

Պատերազմի համար, շարունակում է նա, փող է հարկաւոր: Ի հարկէ, Ռուսաստանը կարողացել է ամբարել կանխիկ ոսկու ահագին քանակութիւն, մօտ 100 միլիօն ֆունտ ստերլինգ (1000 միլիօն ռուբլի), բայց Ճապօնիան ևս շատ փող ունի. նա ունի կենտրօնական բանկում յատուկ պահեստի գումար 113 միլիօն իէն, պլիւս 40 միլիօն իէն Լօնդօնում և 35 միլիօն անձեռնմխելի գումար: Գանձարանում կայ 50 միլիօն իէն, և էլի մի քանի միլիօն իէն Լօնդօնում, իսկ զանազան բանկերում ընկած կան ահագին գումարներ, առանց գործածութեան, իսկ բանկերը, պարտաւոր են, միկադօի նորերս հրատարակած հրովարտակի համաձայն, պատերազմի դէպքում, բանալ կառավարութեանը՝ անսահման կրեդիտ:

Եւ այսպէս Համիլտոնի պէս նշանաւոր պետական անձն դեռ պատերազմից առաջ իր բազմածաւալ գրքով աշխատում էր այն միտքն արծարծել, թէ պատերազմի դէպքում, Ճապօնիան կատարեալ աջողութիւն կունենայ. այդպիսով նա ներշնչում էր ճապօնացիներին պատերազմի անհրաժեշտութիւնը, և օգտակարութիւնը Ճապօնիայի համար: Իսկ այժմ Անգլիան այնպէս է ցոյց տալիս, որ շատ վշտացած է արիւնահեղ պատերազմի առիթով: (Новости)

Ճապօնական զօրքի բնորոշումը: «Journal» լրագրի աշխատակիցը որ Պորտ-Սաիդից եկել է Մարսէյլ, հետևեալ հետևեալ կերպով է բնորոշում ճապօնական զօրքը ֆրանսիական դեսպանատան և հիւպատոսարանի պաշտօ-

---

կարելի է զանազանել նրանց գունատ յիմար դէմքով: Հայերը յօժարութեամբ չեն ամուսնական կապեր հաստատում այնպիսիների հետ, որոնք իրանց ազգութիւնից չեն ծագում»:

Թէ քաղաքապետը և թէ այս գրողը, անշուշտ, նախապաշարված մարդկանցից էին, որոնց նմանները մանաւանդ այժմ շատ են: Բայց երկուսի վկայութիւնները հաստատում են այն իրողութիւնը, որ Լեհաստանի հայութիւնը կարծես բնազդմամբ գիտէր, թէ ինչ է սպառնում իրան, մի փոքրիկ ժողովրդին, օտար ազգութիւններից կազմված այդ ծովի մէջ:—Վըտանգ զգացողը զգուշութեան ծայրայեղ միջոցների էլ է դիմում: Լեհաստանում իր ազգային ինքնուրոյն դէմքը պահպանելու համար հայը աշխատում էր իրան շրջապատել չինական պարիսպներով, առանձնանալ, կղզիանալ, կըտրվել նոյն իսկ քաղաքակրթութիւնից, որ ազգերն ու լեզուները հաւաքում է միասին: Ո՞րքան նա անսխալ էր իր այդ ձգտման մէջ: Բնազդը չէր խաբում, վաղ թէ ուշ, հայութեան այդքան հեռաւոր մի տեղում պիտի սպառնէր անհետացումը: Բայց Եւրօպայի հողի վրա չինական պատեր չէին կարող կանգուն մնալ և նրանք էլ վաղ թէ ուշ պիտի տապալվէին:

Քանի որ լեհահայերը ունէին իրանց եկեղեցական անկախութիւնն ու ինքնուրոյնութիւնը, այդ կղզիացումը մի յայտնի չափով դեռ կարող էր հետևանքների հասցնել: Բայց երբ կորաւ այդ անկախութիւնը, երբ կաթօլիկ եկեղեցին, բռնութեամբ տիրանալով հայերին, վերացրեց կրօնական խտրութիւնը, այլ ևս կղզիացումը անկարող էր գոյութիւն պահպանել և Լեհաստանի հայը այլ ևս հող չունէր, որ կանգնէր նրա վրա:—Միջնադարեան ծուռ հասկացողութիւնները վաղուց էին խորխորատ փորում նրա ոտների տակ, և չինական պատերը աւելորդ էին:

Միջնադարեան հասկացողութիւնների ամենագլխաւորն այն էր, որ լեհահայը կամենում էր ապրել լոկ իբրև կրօնական մի համայնք: Մայրենի լեզուն կատարելապէս արհամարհված էր: Մենք գիտենք, որ Լեհաստանում հայը հարուստ էր, ուժեղ դիրքի տէր էր, ունէր ինքնագոյութիւն, բայց ունէ՞ր նա բարեկարգ դպրոցներ, ունէ՞ր գրականութիւն, լաւ դասաւորակված աշխարհական և հոգևորական դասակարգեր:—Զունէր: Դա նիւթական միջոցներով զօրեղ, բայց մտաւոր զէնքերով վերին աստիճանի աղքատ մի ժողովուրդ էր: Դէն գցելով իր մայրենի լեզուն, նա խօսում, աղօթում էր թաթարական լեզուով: Նոյն իսկ իր եկեղեցական գրքերը նա թարգմանեց թաթարերէնի: Եւ այն ո՞րտեղ:—Եւրօպայում: Այսպիսի մի ժողովուրդ չէր կարող ինքնուրոյն գոյութիւն պահպանել, նա իրաւունք էլ չունէր պահպանելու: Ապրելու իրաւունք ազգերին տալիս է ոչ թէ հնապաշտութիւնը, ոչ թէ ցեղական աւանդութիւնների մեքենական պահպանութիւնը, այլ ժամանակի հետ առաջադիմելը, ազգային ինքնուրոյնութիւնը դիտակցական գործունէութեամբ և լուսաւոր գաղափարներով ամրապնդելը:

Լեհաստանցի հայը լոկ աւանդապահ էր,—ուրիշ ոչինչ: Լեհական աղբիւրները նկարագրում են հայերի աւանդական մատաղի սովորութիւնը, որ հետաքրքրական մանրամասնութիւններ է պարունակում: Եկեղեցում քարոզ կայ. քարոզից յետոյ երկու մարդիկ եկեղեցի են մտցնում մի եզ: Դա մի շատ խոշոր, վախեցած կենդանի էր: Նրա եղջիւրների մօտ կարմիր ժապաւէններով կապած են փոքրիկ բօժոժներ. եղջիւրներին կպցրած են վառած մոմեր, իսկ մէջքը ծածկված է ծոպերով զարդարված թանգագին ծածկոցով (կապա): Եզը մատաղացու է. պատշաճաւոր աղօթքներից յետոյ նա ընկնում էր դանակի հարուածի տակ և նրա թարմ միսը, որ սեղանի եռևում խորովվում էր նուիրական կրակի վրա, բաժանվում էր ժողովրդին: Բայց մի անգամ, 1660-ին, մատաղի արարողութիւնը չաջողվեց: Դրսում, եկեղեցու պատի տակ, մի չարաճճի հրացան արձակեց. վախեցած եզը դուրս պրծաւ նրան պահողների ձեռքից, վախեցած կանանց դէս ու դէն փախցրեց, իր համար ճանապարհ բացեց և, դուրս փախչելով եկեղեցուց, կատաղած վազում էր փողոցներով, քաշ տալով իր մէջքի ծածկոցը ցեխի մէջ: Դա մեծ ծիծաղի առիթ դարձաւ ռուսների և լեհերի համար: Փողոցային երեխաները ծափ տալով կանչում էին. «Ահա հայերի սուրբ եզը»:

Գոյութիւն ունի՞ մեզանում մատաղի այսպիսի արարողութիւն և որքան հին ու ազգային է այս նկարագրած դէպքը:—Թող պատասխանեն մեր ազգագրութեամբ զբաղվողները: Մենք միայն այն կարող ենք ասել, որ որքան էլ հին ու հարազատ լինէր այս ծէսը, նա, այնուամենայնիւ չէր կարող ազգութեան պահապան դառնալ Եւրօպայի հողի վրա, այնպիսի միջավայրում, որ Լեհաստանն էր ներկայացնում: Այդ սաստիկ աւանդապահութիւնը ցոյց էր տալիս, որ կրօնական համայնքը պինդ կպած է իր ազգային եկեղեցուն: Բայց եզուիտները արծուի հայեացք գցելով այդ համայնքի վրա, շուտ հասկացան, որ դա մի անմատչելի ժայռ չէ: Դժուարութիւններ, ի հարկէ, կը լինէին և շատ դժուարութիւններ. սակայն, Լօյօլայի բանակը աւելի լաւ գործել գիտէր և նրա գործողութեան դիմաց չը պիտի կարողանար դիմանալ մտաւորապէս անպատրաստ ու աղքատ այդ ժողովուրդը:

Պատրաստվելով կուլ տալ Լեհաստանի հայութիւնը, եզուիտները նախ սկսեցին դպրոցներ բաց անել զանազան քաղաքներում: Գտել էին հայերի ամենատկար կողմը: Այդ կողմից ոչինչ պաշտպանութիւն չունէին հայերը: Աւանդապահութեան և կղզիացման շրջապարիսպները հեշտ պիտի պատռվէին: Վրա հասան և ուրիշ բարեյաջող հանգամանքներ: Մեր հեղինակը իր բրօշիւրի երկրորդ մասը նուիրում է հայերի կաթօլիկացման պատմութեան:

Բայց այս մասին—հետևեալ անգամ:

Լ.

նեանների վկայութեան հիման վրա. «Եապօնական զօրքը զարմանալի կերպով լաւ է կազմակերպված և նրա պատերազմական կազմակերպութիւնը հիանալի է։ Աւագ օֆիցերները ստացել են առաջնակարգ զինուորական կրթութիւն, բայց շատ բարձր գաղափար ունեն իրանց սեփական արժանաւորութիւնների մասին։ Կրտսեր օֆիցերները խորապէս ներշնչված են պարտաւորութեան զգացմունքով, բայց նրանք չունեն բաւականաչափ մասնագիտական կրթութիւն։ Զինուորները համարձակ են մինչև հերոսութիւն և անձնազոհութիւն, բայց նրանց դիմացկանութիւնը շատ էլ մեծ չէ»։ (Новости)։

Բարձրագոյն հեռագիրը փետրվարի 7-ին։ Փոխարքայի Հեռաւոր Արևելքում, գեներալ-ադիւտանտ Ալէքսէևի անունով հրատարակված է Նորին Կայսերական Մեծութեան հետևեալ Բարձրագոյն հրովարտակը. «Ի նկատի ունենալով առաջիկայ պատերազմի կարևորութիւնը, որ պէտք է վերջնականապէս ապահովէ Ռուսաստանի գերակշռող դիրքը Խաղաղ Ովկիանոսի ափերի վրա, և նախատեսելով, որ ձեզ, իբրև Իմ փոխարքային, անհրաժեշտ կը լինի փոխադրել ձեր բնակավայրը աւելի կենտրոնական տեղ, օրինակ, Խարբին, կամ մի այլ տեղ, ձեր ընտրութեամբ, Ես օգտակար համարեցի նշանակել ձեզ օգնական գեներալ ադիւտանտ Կուրոպատկինին, որ լինի պետ ցամաքային զօրքերի, զօրքի հրամանատարի իրաւունքներով և փոխ-ծովապետ Մակարովին, իբրև պետ ծովային ոյժերի, նաւատորմի հրամանատարի իրաւունքներով։ Հաւատացած եմ, որ այդ անխախ և պատասխանատու գլխաւոր պետերի նշանակումն կապահովեցնէ ձեզ, իբրև Իմ փոխարքային, ձեզ բաժին ընկած ծանր պատմական պաշտօնի կատարումն։ «Նիկօլայ»։ («Пріамур. Вѣд.»։

Գերմանական հիւպատոսի կարգադրութիւնը։ «Morning Post» լրագրի Թղթակիցը Ինկոուից տեղեկացնում է, որ գերմանական ընդհանուր հիւպատոսը այդ քաղաքում հաւաքել է բոլոր գերմանական հպատակներին և յայտնել նրանց, թէ նրանք կարող են մնալ քաղաքում իրանց սեփական ռիսկով և եթէ զրկանք կրեն, չը պէտք է յոյս դնեն ում և իցէ օգնութեան վրա։ Եթէ ռուսները յաղթվեն, վնասվածների համար շատ դժուար կը լինի վարձատրութիւն ստանալ կրած վնասների համար, բայց եթէ ռուսները յաղթեն, այդ աւելի հեշտ կը լինի։ (Рус. Вѣд.)

Կ. ՊՕԼՍԻ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻՑ

—Տրապիզոնի Բաղ. ժողովը կը գրէ պատրիարքարան թէ լրագիրներէ տեղեկանալով Տ. Եզնիկ Վ. Գալաճեանի արարքները քննելու համար քննիչ մը պիտի ղրկուի դիտել կուտայ թէ Տրապիզոնի թեմը արդէն հրաժարեցուցած ըլլալով Եզնիկ Վ.-ը, փոխանորդ վարդապետ մը պէտք է ղրկուի։ աւելցնելով որ եթէ ղրկուելիք քննիչը իբր քարոզիչ կամ իբր փոխանորդ պիտի մնայ Տրապիզոն, ընդունելիք չունին, և ոչ ոք կը խուսափի քննութենէն, իսկ եթէ ղրկուելիք անձը միայն իբր քննիչ պիտի երթայ, օգտակար չի կրնար ըլլալ Վիճակին։ Բաղ. ժողովը այս առթիւ նորէն կրկներ է որ առաջնորդարանի սենեակին մէջ փակուած տոմարները ցարդ չեն յանձնուած իրեն և թէ չի կրնար գործել առանց այդ տոմարներուն, ուստի խնդրեր է որ այդ տոմարները անպատճառ յանձնուին վարչութեան ապա թէ ոչ պիտի ստիպուին բանալ դուռները և տոմարները առնել։

—Գասթեմունիէն Պատր. փոխանորդ Տ. Գրիգորիս Վ. Պալադեան կը գրէ պատրիարքարան թէ Վիճակին թեմերը առանց քհնյ.-ի կը մնան, հետևաբար կը խնդրէ որ մէկ քանի քահանաներ ղրկուին և կամ հրահանգ տրուի մէկ քանի քահանաներ ձեռնադրել տալու։ Տ. Գրիգորիս Վ. կը յայտնէ թէ Պօլու և շրջակայ մէկ քանի տեղերը իրենց քահանաները ունին թէև, սակայն Գասթէմունիի Վիճակին մէջ 1000 տունէ աւելի ժողովուրդ առանց քահանայի կը մնան և զուրկ կը գտնուին կրօնական մխիթարութենէ։

—Աղբամարէն գրուած է պատրիարքարան թէ Նարեկայ վանքը քայքայման վիճակին հասած ըլլալով, այդ դարաւոր մենաստանին նորոգութիւնը անհրաժեշտ է։ Այդ նորոգութիւնը գլուխ հանելու համար բարերարի մը նպաստին և ձեռնտուութեան պէտքը կը զգացնեն։

—Մշոյ առաջնորդութիւնը միանգամայն ընդհանուր վանահայրութիւն է ս. Կարապետի, ս. Առաքելոց, ս. Յովհաննու, ս. Դանիէլի, ս. Աղբերակայ, ս. Մատնավանուց մենաստաններուն, որոնք խարխլած և օգնութեան կարօտ վանքեր են։ Կը լսենք թէ տեղւոյն պատրիարքական փոխանորդ Տ. Գնէլ Ծ. Վ. ջանադիր է ս. Կարապետի վանքին մէջ որբանոց վարժարանէն զատ ընծայարան մը բանալ ամբողջ Վիճակին քահանայացուները կրթելու նպատակով։ Ասկէ զատ Տ. Գնէլ Վ. վանքին տուած քննական այցէն յետոյ դիմումներ ըրած է եկեղեցասէր ու բարեսէր անձնաւորութիւններու վերանորոգելու համար վանքին խարխլած մասերը։ Այս նպատակաւ ըլլալիք նպաստներ եթէ պատրիարքարան ղրկուին, ստացուելով պիտի յատկացուին նպատակին։

Մշոյ մէջ քահանայից յատուկ ընծայարան մը բանալու այս ծրագրին յաջողութիւնը, ինչպէս նաև վանքերու նորոգութեան գործը պատր. փոխանորդին պատիւ բերելիք գործեր պիտի ըլլան։

—Երուսաղէմի հայ ուխտաւորներու թիւը մինչև հիմա հասեր է 350-ի։ Քրիստոնէութեան ամենէն աւելի նուիրական վայրերը այցելող հայ ուխտաւորներու թիւը մեծ առաւելութիւն մը ցոյց չի տար ամեն տարի, մինչդեռ ուրիշ ազգեր աւելի ստուար թուով կը դիմեն Երուսաղէմ։ Մեր Թղթակիցը կիմացնէ թէ, մինչև հիմա Երուսաղէմ գացող ռուս ուխտաւորներուն թիւը հասեր է 4500-ի և տակաւին 5—6000 հոգիի ալ կը սպասուի մինչև Զատիկ։

—Վանէն գրուած է պատրիարքարան, թէ թէև տիկին Եկատերինէ Նատիրեանց Վանայ Սալնապատու աղջկանց որբանոցին 174 ոսկի նուիրած էր. սակայն այդ գումարին 166 ոսկին Վանայ մէջ շինուելիք նոր բարձրագոյն վարժարանին յատկացուցեր են. իսկ 7 ոսկին ալ ս. Յակոբ Թաղի աղջկանց վարժարանին, ըստ որում անցեալ տարի նոյն բարձրագոյն վարժարանին համար յատուկ շէնքի մը կառուցման ձեռնարկուելով, անկատար մնացած էր և աշակերտները անյարմար տեղ մը զետեղուած էին։

—Պօլսոյ մէջ տարածայնուած էր երէկ թէ, Պրուսա գտնուող Օսմանեան Թատերական խումբին պետ ծանօթ դերասանապետ Մնակեան էֆ. մեռած է նոյն քաղաքին մէջ։ Բայց մինչև լրագրոյս մամուլը գրուած պահուն այս տխուր լուրը հաստատող որ և է հեռագիր կամ նամակ չենք ստացած։

(«Սուրհանդակ»)

ՄԻ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

(Նամակ Սալմաստից)

Կրթական գործը ընդհանրապէս Ատրպատականում, մասնաւորապէս Սալմաստում միշտ էլ անմխիթար, անկերպարան վիճակի մէջ է եղել, չը հաշուելով մի երկու բացառիկ տարիներ, որոնք մի մի լուսաւոր կէտեր են կազմում ընդհանուր խաւարի մէջ։ Կրթութիւնը բաւականին ուշ ընդունվել է որպէս կարիք, կեանքի անհրաժեշտ պահանջ։ Իննսունական թւականներին Սալմաստի բովանդակ հայ ժողովուրդը խարխափում էր թանձր խաւարի աշխարհում. դպրոց՝ իսկական մտքով վերցրած՝ գոյութիւն չունէր։ Եղածները կրել են խիստ խալֆայական ուսումնարանների կնիք։ Այսպէս էին տղայոց դպրոցները, տղայոց կրթութիւնը։

Իսկ աղջկանց կրթութիւնը։ Գրեթէ չը կար։

Միշտ էլ և ամեն տեղ առաջնութիւն տրըվում է տղաներին, արական սեռի կրթութեան։ Նոյնը կատարվել է Սալմաստում. ուրիշ կերպ էլ չէր կարող լինել։ Գրել-կարդալը պէտք է տղային, որովհետև նա հաշիւ պիտի պահէ, առևտուր անէ, փող աշխատէ, իսկ աղջկան ինչո՞ւ համար է։ Եւ ժողովրդի, զարգացման այդ աստիճանի վրա կանգնած ժողովրդի տրամաբանութիւնը հասնում է այն եզրակացութեան, թէ աղջկան կրթութիւն պէտք չէ։ Տարիներ են հարկաւոր, անհրաժեշտօրէն պիտի գան և անցնեն սերունդներ, որ փոխվի իրականութիւնը, յեղաշրջվի այդ տրամաբանութիւնը։

Այդ ժամանակ իսկապէս աղջկանց կրթութիւնը շատ քչերն էին գտնում անհրաժեշտ, գրեթէ չը կային ուսումնարաններ, նոյն իսկ վտանգաւոր էր համարվում այդ։ Բայց իրօք անցնում են տարիներ և հասնում է այդ ժամանակը։ Այդ միջոցին,—մօտ տասն տարի սըրանից առաջ—ոչ միայն տղամարդիկ էին գիտակցում աղջկայ կրթութեան անհրաժեշտութիւնը, այլ և կանայք։ Այդ այն ժամանակն էր, որ Սալմաստում կազմվեց «Րաֆֆի» կանանց բարեգործական ընկերութիւնը, որը նպատակ էր դրել մղում, զարկ տալ յատկապէս աղջկանց կրթութեան։ Եւ-ահա նա այդ նպատակի համար ծառայել է տասն տարուց աւելի և այժմ էլ շարունակում է։ Այդ ընկերութեան անդամուհիները կազմված են բացառապէս Ղալասար գիւղի կանանցից և հէնց սկզբից ի վեր նրա գործունէութիւնն էլ կենտրոնացած է եղել այդ գիւղում։ «Րաֆֆի» ընկերութիւնը պահել և պահում է Ղալասարի դպրոցում մի վարժուհի։ Ահա նրա գործունէութիւնը. նա թէև աւելի լայն նպատակ ունի, այն է նպաստել ամբողջ Սալմաստի աղջկանց լուսաւորութեան, բայց այդ իրագործելու համար մինչև այժմ նրա նիւթական միջոցները չեն ներել և նա սահմանափակվել է միմիայն Ղալասար գիւղով։

Որ «Րաֆֆի» կանանց բարեգործական ընկերութիւնը առաջնում իրական օգուտներ է տուել, հող և մտքեր պատրաստել, սերունդներ կրթել, որոշ չափով հիմք դրել աղջկանց կրթութեան, այդ մեզանից ոչ ոք չէ կարող ուրանալ և նա արժանի է գնահատութեան։ Այո, ես անկեղծ գնահատում եմ նրա անցեալ գործունէութիւնը. իսկ ներկա՞ն։ Նոյնը չեմ կարող դրականապէս ասել ներկայի վերաբերմամբ։ Ահա ինչո՞ւ։ Կանանց ընկերութիւնը նիւթական օժանդակութիւն մեծ մասով ստացել է դրսից և դրանից վճարել վարժուհու ռոճիկը, որովհետև աշակերտուհիներից թոշակ չէր ստացվում, միայն այս տարի ստացվում է, այն էլ չնչին գումար։ Ղալասարը այժմ համարվում է ամբողջ Սալմաստում ամենահարուստ գիւղը, ուր կենտրոնացել են հարուստ վաճառականները, վաճառականներ, որոնցից երկուսն անգամ կարող են, այն էլ առանց ծանրութեան, պահել միդասեան, նոյն իսկ երկդասեան երկսեռ դպրոց, դեռ ուր մընաց բոլոր գիւղացիները։ Ուրեմն էլ ինչո՞ւ համար է կանանց ընկերութեան օժանդակութիւնը այնտեղ, ուր կարիք չը կայ նըրան։ Դուրս է գալիս այն, որ կոպէկներով, հազար ու մի չարչարանքներով գանձված կանանց բարեգործական ընկերութեան գումարից օգտվում են ունևորները։ Ուրիշ ի՞նչ կերպ բացատրել. ահա այստեղ է, որ բարեգործութիւնը իր իսկական գործը չէ կատարում և աւելի մարդկանց փչացնում։

Ի նկատի ունենալով այս հանգամանքը, մի և նոյն ժամանակ գնահատելով նրա անցեալը և նախանձախնդիր լինելով կանանց բարեգործական ընկերութեան յառաջաւութեանը ու աջողութիւններին, գալիս եմ մի առաջարկ անելու, մի փոփոխութիւն առաջարկելու նրա գործունէութեան մէջ։ Պէտք է մի կողմ թողնել Ղալասարը, նա արդէն կարող է կանոնաւոր դպրոց պահել և հասկացել է աղջկանց ուսման անհրաժեշտութիւնը։ Ես առաջարկում եմ ընտրել մի խուլ, մոռացված և աղքատ գիւղ, մի անկիւն, ուր անհրաժեշտութիւն կայ բարեգործութեան և այստեղ իր իսկական դերը կը կատարէ։ Այսպիսի խուլ և մոռացված անկիւններ շատ կան Ատրպատականում, ինչպէս և Սալմաստում։ Ահա այդ դէպքում միայն «Րաֆֆի» կանանց բարեգործական ընկերութիւնը ծառայած կը լինի իր ծրագրած և բուն նպատակին և կատարած գործը կը լինի իսկական բարեգործութիւն, գնահատութեան և շնորհակալութեան արժանի գործ, հակառակ պարագայում նա կը մնայ ապարդիւն, անօգուտ։

Արծարծելով և առաջարկելով այս հարցը կանանց բարեգործական ընկերութեան յարգելի անդամուհիների լուրջ հայեցողութեանը, լիայոյս եմ, որ անուշադրութեան չի մատնվի և կունենայ որոշ հետևանք։

Ե. Ֆրանգեան

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

18 մարտի

ՍԵՈՒԼ։ («Ռէյտ. գործակ.»)։ Լուրերին նայելով, 500 արձակված կօրէացի զինուորներ ապստամբութիւն բարձրացրին Պէնիանի մօտ։

ՄՕՍԿՎԱ։ Մարտի 18-ին տօնեց իր հարիւրամեայ յօբելեանը պատմութեան և ռուսական հնութիւնների Կայսերական ընկերութիւնը։

ԿՐՕՆՇՏԱԴ։ Ռեվելից եկաւ սառցահատ «Երմակը» և ձեռնարկեց սառցահատութեան միջին նաւահանգստում և փոքր նաւակայանում։ «Երմակը շուտով կը գնայ Պետերբուրգ։

ԲՈՒԷՆՕՍ-ԱՅՐԷՍ։ Կառավարական զօրքը մարտի 18-ին գրաւեց Ռեվէրան։ Խռովարարները փախան դէպի արևելք։

ԼՕՆԴՕՆ։ Անգլիական ծովապետութիւնը որոշեց մտցնել Մարկօնիի հեռագրական սիստեմը նաւատորմի նաւերի վրա։

ՍՕՖԻԱ։ (Յատուկ)։ Հաւաստի աղբիւրից հաղորդում են, որ լուրերը Կ. Պօլսից ապստամբական չէտաների երևման մասին տարածվում են այն նպատակով, որ թագցնեն թիւրքերի գործած անգթութիւնները։ Գինեա գիւղը, Կումանովեան շրջանի, յարձակումն կրեց 60 ասկէրներից Ալի օֆիցէրի հրամանատարութեան ներքոյ։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ «Կառավարչական Լրագրում» հրատարակված է թէ 12 օֆիցէրներ արձակված են պաշտօնից կենսաթոշակով, որոնց մէջ գտնվում են Միշիչ, Իասկօվիչ, Մելիչէվիչ և Լուկիչ։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Յոյն Վասիլի Խրիստոմանոս երկու անգամ ատրճանակ արձակեց բոլգարական միտրապօլիտ Գերասիմի վրա Ստրումիցում, բայց վրիպեց։ Յանցաւորը բռնված է։

ԲԵՐԼԻՆ։ Այն լուրը, թէ Վիլհէլմ կայսրը կանգ առաւ վերադարձին Աբբացիում, կայսր Ֆրանց-Ժօզէֆի հետ տեսակցելու համար, զուրկ է որ և է հիմքից։

ՊԱՐԻԶ։ «Petit Journal»-ին հաղորդում են Լօնդօնից, որ Բ. Դուռը բողոք յայտնեց անգլիական և ֆրանսիական կառավարութիւններին այն առիթով, որ իբր թէ այդ երկու կառավարութիւնների մէջ համաձայնութիւն է կայացել Եգիպտոսի վերաբերմամբ, առանց իր հաւանութեան։ Այդպիսի բողոք ստացվեց Լօնդօնում և խէդիվի կողմից։

19 մարտի

ԲԵՐԼԻՆ (յատուկ)։ Սէուլից եկած լուրերին նայելով, եապօնական զօրքերը հասան Դաչկէն գետին։ Եապօնական հետևակի 53 հոգի, որոնք առաջ էին խաղացել գետից դէպի հիւսիս, ենթարկվեցին կօզակների յարձակման և ջարդվեցին։—Զօրքի ետև մնացած և եապօնական գրաքննութեան խստութեամբ պահված անգլիական թղթակիցները դժգոհութիւն են յայտնում։ Ոգևորութիւնը եապօնացիների օգտին նկատելի կերպով թուլացել է նոյն իսկ Լօնդօնում։

ԲԵՐԼԻՆ, (Յատուկ)։ Եապօնիայից ստացված մասնաւոր տեղեկութիւններին նայելով՝ միկադօն իր գլխաւոր կայանով շուտով կը տեղափոխվի Կօրէա։ Եապօնական Սասէբօ նաւահանգստում վառօդի պահեստը պայթեց։ Պատճառը յայտնի չէ։ Չորս մարդ սպանված է, 5 վիրաւորված։

ԼՕՆԴՕՆ։ (Ռէյտ. գործ.)։ Գործակալութիւնը իմացաւ, որ ռուսների կողմից Նիւչժուանը պատերազմական դրութեան մէջ յայտարարելը անսպասելիութեան տպաւորութիւն է գործել։ Այս կարգադրութեամբ Ռուսաստանը իր վրա պատասխանատւութիւն է վերցնում այն բոլոր վնասների համար, որ կարող են կրել չէզոք պետութիւնները։ Գործերի այս նորդրութիւնը կարող է թելադրել եապօնացիներին՝ յարձակում գործել այս քաղաքի վրա, որովհետև, Ռուսաստանի վարմունքն ի նկատ առնելով՝ Եապօնիան այլ ևս ուշադրութիւն չը պիտի դարձնէ օտար պետութիւնների վրա։

ՄՕՍԿՎԱ։ Թագաւոր Կայսրից հետևեալ հեռագիրն է ստացել Ռուսաստանի պատմութեան և հնութիւնների ընկերութիւնը. «Ռուսական պատմութեան և հնութիւնների կայսերական ընկերութեան հարիւրամեայ յօբելեանի օրը ես ուրախ եմ վկայելու, որ ընկերութեան աշխատանքները թանկագին գործերով հարըստացրին պատմական գիտութեան թանգարանը, որ այնքան կարևոր է ազգային ինքնաճանաչութիւնը զարգացնելու համար։ Ողջունելով ընկերութիւնը՝ սրտանց ցանկանում եմ նրան ապագայում ևս բարգաւաճում յօգուտ գիտութեան և հայրենիքի։ Նիկօլայ»։

ԿԱԼԿՈՒՏՏԱ։ Խորհրդարանի նիստում փոխարքան յայտնեց, թէ Հնդկաստանը շնորհիւ իր տեղագրական պայմաններին մի մեծ ամրոցի նմանութիւն ունի։ Լեռների կազմած պատնէշների յետև ձգւում է ամրոցային թումբը։ Մենք չենք ուզում տիրել այս խմբին, բայց և չենք կարող թոյլ տալ, որ նրան գրաւէր մեր թշնամին։ Երբ այնտեղ մուտք են գտնում մեզ համար թշնամական ազդեցութիւններ՝ մենք հակադրված ենք լինում այսպիսի երևոյթներին դիմադրել, հակառակ դէպքում կը ստեղծվի այնպիսի դրութիւն, որ կը սպառնայ մեր անկախութեանը։ Սրանում է կայանում գործերի դրութեան գաղտնիքը Արաբիայում, Պարսկաստանում, Տիբէթում և Սիամում»։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Ուխտաւորների Մէկկայից վերադառնալու ժամանակ բեդուիններ կոտորեցին նրանցից մեծ բազմութիւն։ Ասում են սպանվածների թիւը հասնում է 4000-ի։ Մեծամասնութիւնը բաղկացած էր պարսիկներից և հնդիկներից։ Այս ուխտաւորները կոտորածի մատնվեցին այն պատճառով, որ

միջոց չունէին բէզուիննների չէյխին հարկ վճարել՝ նրա կալուածների միջով ազատ անցք ունենալու համար. իսկ չը վճարեցին այն պատճառով, որ բոլորովին զուրկ էին միջոցներից։

ՍՕՖԻԱ։ Ստամբուլովի սպանողը, Խալին, այսօր դատապարտուեց 15-ամեայ բանտարկութեան բերդում։

19 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պաշտօնական տեղեկութիւններ Հեռաւոր Արեւելքից, մարտի 19-ին, չեն ստացվել։ — Թագաւոր Կայսրը Բարձրագոյն հրամայել բարեհաճեց հանել նաւատորմի նաւերի ցուցակից կուի մէջ կորած առաջին կարգի կրէյսէրներ «Վարեագը», ծովագնաց և ականակիր նաւակ «Կորեէցը» և ականաւ «Ստրէգուշչին» և ջրասոյզ եղած «Ենիսէյ» փոխադրական նաւը։—Պօստերի և հեռագիրների գլխաւոր վարչութիւնը բացատրում է, որ զօրքին ուղղված հասարակ նամակների անվճար առաքման իրաւունքը տարածվում է նաև ծովային վարչութեան զինուորական մասերի վրա։ Յիշեալ նամակները պէտք է ուղղված լինեն խաղաղ-ովկիանոսեան էսկադրային, նշանակելով այն նաւի անունը, որի վրա գտնվում է հասցէատէրը կամ ծովային վարչութեան այն հաստատութեան անունը, որի մէջ նա ծառայում է, ցոյց տալով նրա կոչումը, կամ պաշտօնը, անունը, հայրանունը և ազգանունը։

«Правит. Вѣстникъ»-ի մէջ հրատարակված է արդարադատութեան մինիստրի ամենահըպատակային զեկուցումը Վենեցուէլլայի գործի համար եղած միջնորդ դատաստանի մասին Հաագայի միջազգային դատարանում, 1903—1904 թւին։

ՏՕԿԻՕ։ (Րէյտ. գործ.)։ Եապօնիայում ապրող ամերիկացիները կազմեցին ֆոնդ՝ օգնութիւն ցոյց տալու եապօնական զինւորների և նաւաստիների կարօտ ընտանիքներին։ Անմիջապէս ստորագրվեց 75,000 իէն։ Ամբողջ Ամերիկայում իբր թէ բացված է հանգանակութեան ընդունելութիւն։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բարձր դասակարգի կանայք ինչպէս և գեղեցկութեան ամենայայտնի գիտասէտները հրամայեցին գործածել ԿՕԼԴ ԿՐԷՄ (Cold Creme), որ գտնվում է և իւղալի տեսք չէ տալիս դէմքին։ Դրա տեղ նրանք գործ են ածում

CREME SIMON

(Կրեմ-Սիմոն) գեղեցիկ հոտ ունեցող սպիտակութիւնը, որ երբեք չի փչանում և պնդացնում ու փափկացնում լաւագոյն կերպով մարմնի մորթը, պաշտպանելով աւարութիւնից, եղանակի փոփոխութիւններից։ LA POUDRE SIMON (Պուդր Սիմոն) La savon á la Creme Simon (Օճառ Սիմոնի) ունին նոյն հոտը և յատկութիւնները։ J SIMON 59 Faubourg St. Martin Paris. Մաս-մաս վաճառւում է վարսավիրների, պարֆիւմերների և դեղագործների մօտ։

(Метцль) 2. 5—15

Իմ աշխատասիրութեամբ լոյս են տեսել հետեւեալ

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐԸ

Ռուսերենից համար

1. Դասատուի կրօնի	ա.	տարի	— 25
2. » »	բ.	»	— 20
3. » »	գ.	»	— 30
4. Հին-ուխտ	գ.	»	— 35
5. Նոր-ուխտ	ե.	»	— 40
6. Գործք առաքելոց	զ.	»	— 40

Ռուսերենից համար

7. Ուղեցոյց կրօնի—հին-ուխտի (պատ.)— —
8. » » —նոր-ուխտի . 2—50
9. Ուսումն քրիստոնէական կրօնի Դ. Ն. 1—50
10. » » » Ե. » —50

Իմ գիմնազիումի դասագրքերը 1) 6 տարեկան համար 25%, 2, 3, 4, 5 տարիների համար 20%, իսկ 7, 8, 9, 10 տարիների համար 35% զիջում։
Կարելի է գնել—1) Իմ (коммерческое училище), 2) Центральная книжная торговля и 3) Книжный магазинъ «Гуттенбергъ».
63—100 Սահակ քահ. Ամատունեանց

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԿՈՆԳՐԷՍ

„Прав. Вѣст."-ի № 90-ում տպված է մի յօդուած

ՃԱՂԱՏՈՒԹԵԱՆ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ

Այժմ լուր է տարածվում այն բոլորին, որոնց ճաղատութիւնը կամ խիստ մազաթափութիւնը կամ որոնց գլխի վրա մազեր են մնացել միայն նոսր և քիչ, շատ ուրախալի լուր։ Միջազգային բժշկական կոնգրէսը, որ կայացաւ Փարիզում, պատուաւոր բժշկութեան վերջին մրցանակը շնորհեց նոր վերքի մասին, որ եւ ճանաչեց պրոֆէսոր Ի. Մէյէրսոնի նոր ճաղատութեան բժշկումը։

Մրցութեան առարկան հետեւեալն էր. գանգի մազային ծածկոցների հիւանդութիւնը. մազային սիստեմի ծնիլը, զարգացումը եւ մահը. ճաղատութիւնը բժշկելու հնարաւոր միջոցները։

Փրանսիական մրցանակին ներկայացված էին 74 աշխատութիւն բոլոր երկրների հեղինակներից և մեծ մասը յօդուածներ էին բժշկական մասին ծածկոցների։ Կոնգրէսը առանձնապէս վերանայում ընտրված 3 գիտնականների բոլոր էին բժշկելու և բարեխառնած բոլոր դէպքերը, որոնք գիտնականները պայմանել էին. այդ մասին բժշկութեան ընկերութիւն մեզ տալիս է մանրամասն տեղեկութիւններ, որոնց շնորհիւ կարելի է լուսաւոր մի բժշկական մի մեծ ու վճռական քայլ է արել դէպի առաջ։

Փարիզի բժշկական ֆակուլտետի ֆրանսիական բժիշկ Լեօն Ֆուրնոլը, հիւանդագիտական բըժշկի եղած ժամանակը, աւարտել մի մեծ ունեցող և բեկերտարանական հիմնական փաստային մրցանակը, մի անգամ ամեն և ցոյց տալով ֆրանսիական գիտութեան վերադարձութիւնը։

Զեկուցումը, որ պատմում է նրա գիտական աշխատութիւնը, լիովին հիմնված է նրան՝ մեծ հասել են հետեւեալ բառերով. «Որ նա գիտութիւնը հաղթահարութեան տակ ապացուցանել հնարաւորված ձևով բուժելու, որ մեծ մասով հաղթահարելու, որ բուժելը է, ինչպէս և օրգանիզմի մեծ հիւանդութիւնները, ինչ մի մազի ընդդէմ նրա արժեքական բուժումին, հետեւեալ նրա տեքստենիկական բուժումին։

Այդ «Լորէա» բժշկական բրոշ կազմված ըստ մի փոքրիկ գիտութեան բրօշիւր, երեւում, ուղղված և ընթերցողներին համար ղեկավարելու, որը ներկայացնում է իր մեջ նրանց արժանացած յօդուածը և նկարագրված բոլորը և բոլոր նրան ծի համառօտ վերածութիւնը և որն ուղարկվում է ձրի բոլոր ցանկացողներին։

Դիմել. Docteur Léon Frournol, rue de Châteaudun, 18 Paris. Парижъ.

Ֆրանսիացի բժշկապետից յետոյ երկրորդ մրցանակն ստացաւ ամերիկացի բժշկապետ՝ Բօստոնի համալսարանից W. K. Tylor-ը։

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւն ամէն օր.
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելիամինօվսկայա փ. № 16, տուն Եղիազարեանի։ 36—100

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գր. Տէր-Գրիգորեանց
ընդունում է հիւանդներին—ներքին (մասնաւորապէս կրծքի) և երեխայոց հիւանդութիւններ. 154. Միքայէլեան պրօսպէկտ, տէլէֆօն 825.
(շ. ե. հ. չ.) 11—105

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներին, ամէն օր առաւօտեան 12—2, երեկոյեան 5—6։ Վեծ Վանքի փողոց, տուն Կուզանովի, Բախչիեվի դեղատան կից։

ԲԻՒԺՕ ԳԻՆԻ
(Vin de Bugeaud)

Տօնիքական և սննդարար—քինքինայի և կակաօի գինի։
—
Ֆրանսիական տօնիքական գինին առողջացնում է երեխաներին, կանանց, ծերերին և' բոլոր թուլացածներին։
—
Գտնվում է Ռուսաստանի դեղատներում։
—
Ծախվում է մեծ քանակութեամբ P. Zebeault et C—ie 5, rue Bourg-l'Abbé, Paris.
(շ.) 6—12

«ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրախանութում վաճառվում են Գէորգ քահանայ Մկրտումեանի հետեւեալ աշխատութիւնները.
Գրիգոր Զանեանն ռուս մամուլի էջերում, (Թարգմանութիւն) գինն է 35 կ.
Ալեքսանդր Գավազի քահանան և իր քարոզները (Թարգմ.) գ. 25 կ.
Ծանիկ փաշա կամ բուլղար միանձնուհու յիշատակարանը (փոխադրութիւն) գ. 15 կ.
Միխիթար հայր Կամեան Վկեյսերի կեանքը (Թարգմանութիւն) 10 կ.։ 4—5

Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ
I
ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ
ռուսերենից հայերեն
Լոյս տեսաւ V պրակ, գինը 1 ր. 20 կոպէկ։ Բառարանի բաժանորդագինը ճանապարհածախսով 7 ր.։ Ծանօթ. Բագուի բաժանորդների օրինակները ուղարկված են Ս. Յարութիւնեանի գրախանութ. իսկ Բալախանիի բաժանորդների օրինակները՝ պ. Միքայէլ Աստուածատրեանի մօտ (Нефтепр. о-во Манташева, Забратъ, к-ра пром.). Պր. Մ. Աստուածատրեանի մօտ կարելի է բաժանորդ գրվել։
Բագու կարելի է բաժանորդ գրվել մեծարգոյ պ. Յակովբ Թադէոսեանի մօտ, Балаханся. ул. № 73, տուն Բաղդասարեանի։
II
ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ
Հայերենից ռուսերեն
Բաժանորդագինը մինչև I պրակի լոյս տեսնելը (1-ն յունիսի) 4 ր., առաջին բառարանիս բաժանորդների համար 3 ր. 50 կ.։ Ճանապարհածախսը ինձ վրա է։ Առաջին պրակի լոյս տեսնելուց յետոյ բաժանորդագինը կը բարձրանայ։
Դիմել՝ Тифлисъ, А. С. Дагбашянцу կամ «Գուտտէնբէրգ» գրախանութ։ 1—1

«ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրախանութ վաճառվում են Յ. Սօլօվեանի հետեւեալ աշխատութիւնները.
Մեռած ծովում, վէպ երեք մասից բաղկացած, գինն է 1 ր.
Կոտրված սիրտ, վէպ, գինն է 50 կ.
Հարազատ գծեր, առաջին պրակ, գ. 15 կ.
4—5

Աքքերմանի հայոց եկեղեցու համար մի փորձված սպասաւոր դպիր է հարկաւոր։ Նա աւարտած պիտի լինի կամ Գէորգեան ճեմարանը, կամ թեմական որ և է դպրոց։ Եկեղեցուց ամիսը 25 բուբլի ռոճիկ, բնակարան, վառելիք, լուսաւորութիւն և ամիսը մօտ 30 բուբլի եկամուտ։ Հասցէն. Аккерманъ (Бессараб. губ.) Георгію Григорьевичу Терзи. 10—10

ԲԱՑՕՒ
Հ, Զ. Ա։ Թաղիեւի թատրոնում
ԶԱՏԿԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ՕՐԻՑ
կը սկսվեն
հայ դերասանական դրամատիկական ընկերութեան ներկայացումները։
ԽՄԲԻ ԿԱԶՄԸ. տ.տ. Ազնիւ, Մայսուրեան, Մէլիքեան, Նօնիկեան, Սիրանոյշ, Փառանձեմ, օր. Քնարիկ, պ.պ. Աբէլեան, Ազեան, Ալիխանեան, Անդրանիկ, Աղայեան, Աւետեան, Յարութիւնեան, Պետրոսեան, Սագանդարեան, Ռշտունի և ուրիշ.։
ՌԵՊԵՐՏՈՒԱՐԸ. «Ծնմայրեր», «Կարմիր համազգեստ», «Փողի հերոսը», «Կտակ», «Խարդաւանք և Սէր», «Զազա», «Արծուիկ», «Խորտակված զանգ», «Ապուշ» և ուր.։
Յուշարար՝ պ. Տիրացեան
Պատկերները եւ սանրուածքը պ.պ. Սուզդալցեւի եւ Շիշմանօվի։ Հագուստները, բուտաֆորիան եւ ռեկվիզիտը պ. Սակտարօվի։
Առաջին ներկայացման համար կը յայտարարվի առանձին։
Տեղերի գները սովորական են։
Կառավարիչ՝ Գր. Աւետեան
(հ. շ.) 2—2

Լոյս տեսաւ երդուեալ հաւատարմատար
Ս. Ս. ՄԷԼԻՔ-ԱԴԱՄԵԱՆՑԻ
«ПРАКТИЧЕСКОЕ РУКОВОДСТВО
для составленія бумагъ по дѣламъ Гражданскаго Судопроизводства въ Закавказскомъ Краѣ».
Գինն է 1 րուբլի։
Վաճառվում է Թիֆլիսում. Կենտրոնական, Խիզզէկէլի և Գուտտէնբէրգ գրավաճառանոցներում։ Հեղինակին դիմողները՝ (прис. повѣр. С. С. Меликъ-Адамову. Тифлисъ, Межевая ул., д. № 40), 10 օրինակից աւելի պահանջով ստանում են 10% զեղչ և ճանապարհածախս չեն վճարում։ (ե. հ. շ.) 3—10

ՇՂԹԱՅ

Նաւթարդիւնաբերական ընկերութեան վարչութիւնը հրաւիրում է ընկերութեան պ.պ. բաժնետէրերին տարեկան ընդհանուր ժողովի, որը տեղի է ունենալու երեքշաբթի օր, սոյն մարտի 30-ին, երեկոյեան 8 ժամին քաղաքային տան դահլիճում։

Զբաղմունքների առարկաներն են. 1) Քննութիւն և հաստատութիւն երկրորդ տարվայ հաշւի, բաղկացած երկու մասից 1902 թ. մարտի 1-ից մինչև 1903 թ. յուլիսի 1-ը և 1903 թ. յուլիսի 1-ից մինչև 1904 թ. յունվարի 1-ը. 2) 1904 թուի նախահաշւի քննութիւնը և հաստատութիւնը. 3) Վերաքննիչ յանձնաժողովի զեկուցումը. 4) Կ. Ի. Խատիսեանի յայտարարութիւնը նրան վարձատրելու առթիւ և 5) Վերաքննիչ յանձնաժողովի 3 անդամների և նրանց երկու տեղապահների ընտրութիւնը։

Եթէ ժողովը չը կայանայ բաժնետէրերի սահմանեալ քանակութիւնը չը գալու պատճառով, երկրորդ ժողովը, որը կը համարվի կայացած, անկախ բաժնետէրերի թւից, նշանակվում է նոյն տեղ ապրիլի 4-ին, կիրակի օր, առաւօտեան 10 ժամին։ (շ. հ. կ.) 1—3

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ
Ընկերութեան **ԳՐԱՄՄՕՖՕՆ** Ռուսաստանում
Թիֆլիս, Գօլօվինսկի պրօսպէկտ, Երեւանցի տուն № 7.
Հասցէն հեռագրով Թիֆլիս
ԳՐԱՄՄՕԿՕՄՊԱՆԻԱ.
Հեռախօս № 69.

ՇԱՏ ՏԵՍԱԿ՝ ամենակատարելագործված սալոնական և կօնցերտային գրամմօֆօններ։

Մեծ քանակութեամբ՝ անշշուկ պլաստինկաների յայտնի և նշանաւոր երգիչների, ինչպէս են.—ռուսաց, վրաց, հայոց, թուրքական, պարսկական, տաճկական, լեհական, ֆրանսիական, անգլիական, իտալական, գերմանական և ուրիշները։

ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐԸ ԸՆՏՐԵԼԻՍ խնդրում ենք ուշադրութիւն դարձնէք մեր ֆաբրիկայի դրօշմին «Գ Ր Ո Ղ Հ Ր Ե Շ Տ Ա Կ» առանց մեր դրօշմի ընդունել՝ ինչպէս կեղծված։

Պահեստում կայ արհեստանոց, որտեղ հարկաւոր եղած ժամանակ կարելի է նորոգել փչացած ապարատները։ Գրամաֆօնի ուղիղ բանելու համար տրվում է երաշխաւորական թերթ 3 տարի ժամանակով։

Ուղարկելիք ապրանքների արկղը և այլ ծախսը գնողների հաշւին։

ՈՒՂԱՐԿԵԼԸ ապարատների երկաթուղու բոլոր կայարանները, եւրոպական Ռուսաստանի սահմաններում (ամառը ի հաշիւ առած ջրային ճանապարհների նաւահանգիստները) կատարվում է պահեստի հաշւին։

Պօստով ուղարկած ապրանքների ծախսը, պահեստը ընդունում է իրան հաշւին կէսը։

Ածած պլաստինկաները միայն մեր բաց թողած դրօշմով «Գրող-հրեշտակ» յետ է ընդունվում ներքոյ յիշեալ գներով.

Փոքր սովորական » էկստրայ	հատը — 50 կոպ.	Մեծ սովորական » էկստրայ	հատը 1 ռ. 00 կոպ.
Գիգանտ սովորական » էկստրայ	հատը 1 ռ. 30 կոպ.	Տամանիօ	» 1 » — »

Կիրակի օրերը խանութը փակ է. հասարակ օրերը բաց $8^{1}/_{2}$ առաւ. մինչև ժամի 9-ը երեկոյեան։

Պահանջեցէք պատկերազարդ պրէյսկուրանտները։

Գումարով գնողներին ուղարկվում է Օպէօվի պրէյսկուրանտները պահանջելուն պէս։—Պահանջեցէք լիակատար լիբրետտօ գրամմօֆօնի համար, գինը 1 ր. 50 կ.։ 21—50